

Jana LOSOVÁ – Vojtěch KESSLER – Veronika KRŠKOVÁ (edd.), *Babičky očima vnoučat*, Praha, Historický ústav AV ČR, v. v. i. 2023, 307 s. ISBN 978–80–7286–421–8.

Minulý rok přinesl zajímavý příspěvek na pole studia dějin všedního dne – publikaci s milým názvem *Babičky očima vnoučat*. Jedná se o edici, která představuje a podrobněji zkoumá 26 vybraných vyprávění o 27 babičkách, které všechny pocházejí ze sbírky Databáze dějin všedního dne. Zde je nutno poznamenat, že zmiňovaná databáze aktuálně čítá téměř sedm set evidovaných „papírových“ položek a byla profesionálně zdigitalizována a v utříbené formě zpřístupněna badatelům on-line.¹ Zpracované vzpomínky odkazují na babičky vypravěčů, kteří se již sami v době jejich sepisování mnohdy nacházeli v životní fázi prarodiče.

Pozornost badatelů se k problematice prarodičů obrací především v posledních desetiletích.² Ovšem i zde si babičky, jako svébytný, a nejen genderem ovlivněný problém, vysloužily vlastní místo na poli badatelského zájmu. Historicko-demografické výstupy toto téma začaly reflektovat již od 90. let 20. století, velice důležitou se také stala tzv. hypotéza babiček³, která se zaměřuje na možnosti zařazení žen po menopauze do společnosti.⁴ Představovaná edice tedy navazuje na již jasně naznačený směr zájmu, ale na rozdíl od mnohých dříve uvedených prací se nesoustředí na sbírání a vyhodnocování velkého množství dat – zcela naopak se zaměřuje na několik selektivně vybraných subjektivních pramenů, zpravidla ego-dokumentů.

Představovaná publikace je kromě předmluvy, závěru, seznamu literatury a pramenů a místního rejstříku rozdělena na tři části. První z nich se věnuje úvodu do problematiky a zasazuje práci do kontextu dosavadního bádání a ukotvuje ji metodologicky. Využité texty se nesnaží o objektivitu, odráží jednotlivé vzpomínky a přístupy autorů k jejich babičkám,

1 Digitalizáty jsou dostupné na adrese <http://ddvd.kpsys.cz>.

2 Problematice stáří se věnuje následující sborník: Zdeněk HOJDA – Marta OTTLOVÁ – Roman PRAHL (edd.), *Vetché stáří, nebo zralý věk moudrosti?*, Praha 2009.

3 Více např. Kristen HAWKES, *Grandmothers and the Evolution of Human Longevity*, *American Journal of Human Biology* 15, 2003, č. 3, s. 380–400; Jan HORSKÝ – Jan HAVLÍČEK, *Testování „hypotézy babiček“*. *Historicko-demografická perspektiva*, *Historická demografie* 41, 2017, č. 2, s. 189–211; Barbora JANÁKOVÁ KUPROVÁ, *Did women in the role of grandmothers affect their daughter's reproductive behaviour and their grand-offspring survival rates? Case study of the Škvorec domain in the 18th and 19th centuries*, *Historická demografie* 44, 2020, č. 1, s. 19–47; Šárka NEKVAPIL JIRÁSKOVÁ, *Protoindustriální společnost. Populační chování a životní strategie venkovského obyvatelstva severovýchodních Čech v 18. a 19. století*, Pardubice 2019; Alice VELKOVÁ, *Přítomnost babiček v předindustriálních rodinách a jejich vliv na plodnost dcer (na příkladu panství Štáhlavy na přelomu 18. a 19. století)*, *Historická demografie* 41, 2017, č. 2, s. 213–234.

4 Jana LOSOVÁ – Vojtěch KESSLER – Veronika KRŠKOVÁ (edd.), *Babičky očima vnoučat*, Praha 2023, s. 13–14.

setkání s nimi v rodinné struktuře a při různých příležitostech. Některé reflektují i dění ve společnosti a v kontextu velkých dějin s dopadem právě na malé obyčejné životy jejich babiček a soužití s nimi. Důležitým faktorem se stává také rodinná paměť.

Druhá část se již věnuje rozboru předložených textů, které podrobuje srovnání v několika kategoriích. Zabývá se profily autorů a jejich babiček, kde se soustředí i na složení autorů, mezi nimiž převyšují autorky-vnučky nad autory-vnuky. Jako velice zajímavé lze jistě vnímat časové rozložení vzpomínek, které se orientuje jak podle vzniku textu, tak podle data narození babiček – nejdříve narozenou babičkou (1842) byla Barbora Poláková a zápis o ní pochází z roku 1944. Vzpomínky tak dohromady pokrývají období delší než sto let. Dále řeší například vlastnosti a vzhled babiček, jak je vnoučata ve svých vyprávěních vnímají, nebo právě vztahy těchto výrazných ženských person s dětmi svých potomků.

Po ediční poznámce již následují jednotlivé texty, označené jménem autora. Struktura je poměrně jednotná, po krátkém představení vyprávějího vnoučete a původu textu následuje představení babičky a sdílení vzpomínek, které se k interakci s ní vážou. Texty jsou zajímavé nejen pro jejich primární účel – tedy vylíčení vztahu s babičkou a demonstraci její funkce v rodině a dalších strukturách, ale téměř mimoděk jsou v nich vylíčeny i další fascinující aspekty. Lze se dozvědět leccos o životě na venkově, stravě, domácích pracích, ročním cyklu nebo každodenním životě, ale dají nám nahlédnout také do vztahu k dětem, nebo naopak starým, případně umírajícím lidem. Za fascinující lze považovat i pohled do rodiny továrníka a hospodaření v jeho domě.

Takových momentů publikace přináší mnoho. Kromě vzhledu do života babiček očima vnoučat přichází možnost zkoumání mnoha dalších jevů, které ale nepůsobí v tématu rušivě – dávají čtenáři příležitost číst i mezi řádky a odnést si z publikovaných textů více, než by zpočátku čekal. Přínosem edice tak bezesporu je opětovné upozornění na důležitost zkoumání dějin všedního dne a systematické sbírání dokladů o jeho podobách.

Mgr. Daniela Klvaňová

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,

Univerzita Pardubice

daniela.klvanova@student.upce.cz